

Олександрійська міська рада
Управління освіти, молоді та спорту
Науково-методичний центр
НВК «ЗНЗ I-III ступенів №19 – ДНЗ «Лісова казка»

**Радість пізнання
через створення ситуації успіху**

Радість пізнання через створення ситуації успіху. Збірник містить напрацювання педагогічного колективу закладу щодо упровадження ідей В.О.Сухомлинського в навчально-виховну діяльність НВК / Автори-упорядники Овчаренко Н.Є., директор закладу, Баєвська А.А., заступник директора з навчально-виховної роботи – Олександрія, 2015 - 24 с.

Збірник напрацювань НВК «ЗНЗ І-ІІІ ступенів №19 - ДНЗ «Лісова казка» містить матеріали з досвіду роботи вчителів щодо трансформації ідей В.О.Сухомлинського в навчально-виховний процес .

Друкується за рішенням педагогічної ради закладу
(протокол № 10 від 29 жовтня 2013 року)

Олександрійська міська рада
Управління освіти, молоді та спорту
Науково-методичний центр
НВК «ЗНЗ I-III ступенів №19 – ДНЗ «Лісова казка»

Радість пізнання через створення ситуації успіху

(з досвіду роботи вчителів закладу)

ЗМІСТ

1. Теоретичні основи системи В.О.Сухомлинського _____с.4
2. Трансформація ідей Василя Олександровича Сухомлинського
в навчально-виховний процес _____с.7
3. Пам'ятка для педагогів «Дії вчителя, що забезпечують ситуацію
успіху» _____с. 21

Упровадження ідей В.О.Сухомлинського в НВК «ЗНЗ І -ІІІ ступенів №19- ДНЗ «Лісова казка»

*Школа стає справжнім осередком культури лише тоді,
коли в ній панують чотири культури:
культ Батьківщини, культ людини, культ книжки і культ рідного
слова.*

Теоретичні основи системи В.О.Сухомлинського

- ❖ *Суб'єкти навчальної діяльності: учень, учитель, родина*
- ❖ *Мета: формування всебічно розвиненої особистості*
- ❖ *Складові всебічного розвитку особистості: моральне, громадянське, трудове, фізичне, розумове, естетичне, патріотичне*

Особистісно-орієнтована технологія

Кожна дитина неповторна

*У практиці своєї роботи ми виходимо з того,
що кожна людина неповторна.*

В.О.Сухомлинський

Відсутні нездатні учні

*У кожної людини є задатки, обдарування, таланти
до певного виду або кількох видів діяльності.*

В.О.Сухомлинський

Урахування розумових здібностей

*Робота мозку проявляється у дітей по-різному:
в одного ця робота дуже швидка, в іншого – повільна,
звідси – кмітливість і некмітливість, тямущість і нетямущість.*

В.О.Сухомлинський

Індивідуалізація навчання

*Щоб розкрити сили і можливості кожної дитини,
дати їй радість успіху, у розумовій праці, у навчанні
має бути і індивідуалізація.*

В.О.Сухомлинський

Кожен учень-особистість

*Жива істота, яка з вашою допомогою пізнає світ,
поступово стає особистістю.*

В.О.Сухомлинський

Отримання позитивних почуттів

*Серед природи, багатой на живі образи,
легше думається, краще фантазується,
швидше добираються слова з найтоншими відтінками.*

В.О.Сухомлинський

Навчання через подолання труднощів

*Дитинство не повинно бути постійним святом,
якщо немає трудової напруги, посильної для дітей,
для дитини залишається неприпустимим і щастя, і труд.*

В.О.Сухомлинський

Пошуково-дослідницька діяльність

*Учнів радує, надихає, що вони певною мірою прилучаються
до наукових методів розумової праці.*

В.О.Сухомлинський

Самостійна розумова праця

Самостійне добування знань породжує зрілість думки.

В.О.Сухомлинський

Людяність, чуйність, тактовність

Поважне ставлення до людської гідності дає змогу зберегти всі гарні людські якості: доброту, людяність, невгамовність і не дає змоги розвинутися поганим властивостям – безсердечності й жорстокості.
В.О.Сухомлинський

Залежність учня від учителя

Дитина несе яскравий вогник вчителям, що освітлює світ дитячих турбот і тривог. Його легко погасити різкістю, грубістю, байдужістю, невірою в дитину.
В.О.Сухомлинський

Оцінка знань – інструмент виховання

Оцінка повинна винагороджувати працелюбство, а не карати за лінощі та нерадивість. Дитина мусить усвідомлювати оцінку як результат розумових зусиль.
В.О.Сухомлинський

Взаємодія колективу й особистості

Дитячий колектив – найсильніший засіб виховання, коли він створюється в спільній творчій діяльності, у праці, що доставляє кожному радість, розвиває інтереси і здібності.
В.О.Сухомлинський

Навчально-виховний процес – складна система

Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів є найголовнішим завданням у системі навчально-виховної роботи.

В.О.Сухомлинський

Трансформація ідей Василя Олександровича Сухомлинського в навчально-виховний процес

**Овчаренко Н.Є.,
директор закладу**

У вересні 2013 року відвідала Всеукраїнську конференцію освітян на тему: «Формування європейських цінностей у підростаючого покоління», що проходила у місті Чернівці. Перша пісня, якою вітали гостей чернівчани, на слова Василя Симоненка «Чи знаєш, що ти людина?» Під час освітянського форуму нас переконали, що основна європейська цінність – це Людина!

А тепер звернемося до спадщини В.О. Сухомлинського: «Найважливіше в праці вчителя – бачити у своєму учневі живу людину. Навчання – це не перекладання знань педагога в голову учня. Навчання – це насамперед живі людські відносини між учителем та дітьми». На мою думку, особистість учителя, його компетентність, моральні якості та щире ставлення до учня як до унікальної людини є пріоритетним фактором успішності, розвитку школяра та формування його бажання вчитися. Ці відносини досить легко зруйнувати різкістю, грубістю, байдужістю, несправедливістю, зневірою в сили дитини. «Якби ми, учителі, несли у своєму серці таку ж безмежну довірливість до дитини, яку вона несе нам, – у школі була б чудова гармонія людяності та взаємної поваги», – зазначав у своїх творах видатний педагог. Сьогодні дуже модно вивчати та упроваджувати новітні методи та освітні технології. В.О.Сухомлинський писав: «Метод з'являється тоді, коли є майстер. Найкраща, найтонша методика дієва лише тоді, коли є жива індивідуальність педагога, коли в загальне він вносить щось своє, глибоко продумане». І знову звертаю увагу на те, що особистість учителя – є вирішальним чинником ефективності навчально-виховного процесу. Саме цю ідею В. О. Сухомлинського використовую як провідну у своїй педагогічній діяльності: намагаюся поважати гідність кожної дитини, неповторність кожної людини, з якою мені доводиться спілкуватися, та бути цікавою особистістю для вихованців.

**Баєвська А.А., заступник директора
з навчально-виховної роботи,
учитель української мови та літератури**

Що було найголовніше в моєму житті?
Без вагань відповідаю: «Любов до дітей».

В.О.Сухомлинський

Ці слова якнайвиразніше демонструють фундамент педагогічної діяльності Великого Педагога. Протягом усього педагогічного шляху гортаємо книги В.О.Сухомлинського, щоб зрозуміти мудрість порад Великого Педагога, і знаходимо цінні поради, мудрі думки, які використовуємо у своїй роботі. Сухомлинський писав, що саме від педагога залежить, чим стане серце дитини - «ніжною квіткою чи засушеною корою». Він наголошував, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування знань у дітей. В.О.Сухомлинський у своїх «Порадах» писав: «Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб, розкривши сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці. А це означає, що в навчанні має бути індивідуалізація – і в змісті розумової праці (в характері завдань), і в часі». Він створив психолого-педагогічну систему, у якій усе зосереджено навколо дитини. «Кожна людина - особистість неповторна, виховання нової людини полягає насамперед у розкритті цієї неповторності, самотності, творчої індивідуальності». Тому використовую особисто зорієнтований підхід у процесі викладання української мови та літератури. Учень у такій системі виступає суб'єктом не лише навчання, а й життя. Діти не просто слухають розповіді вчителя, а й співпрацюють у режимі діалогу, висловлюють свої думки, діляться розумінням змісту, обговорюють прочитане й почуте. У педагогічній діяльності продовжую традиції Великої педагогіки В.Сухомлинського. Навчаю вихованців любити мову, любити книгу, своїх батьків, Україну. Належну увагу приділяю культурі мовлення учнів. «Коли діти звикають говорити як-небудь, - зауважував В.Сухомлинський, - то це перетворюється на погану звичку, оскільки хаотичне мовлення притупляє мислення й негативно впливає на інтелектуальний та емоційний розвиток особистості. Користування сумішшю з двох мов – одне з найтривожніших явищ загальнопедагогічного характеру». Цікавими й корисними є вправи «Мудрі думки», «Варто пам'ятати», «Хвилинка мудрих думок». На кожному уроці працюю над збагаченням словникового запасу слів (робота із синонімами, фразеологізмами, паронімами тощо). У сучасному житті дуже важливо гарно володіти комунікативними навичками. На уроках української філології належну увагу приділяю роботі з текстом, вчу правильно, логічно й послідовно будувати власне висловлювання. Широко використовую дидактичний матеріал на основі творів Сухомлинського («Листи до сина», «Серце віддаю дітям», «Батьківська педагогіка», «Як виховати справжню людину» ; різні види диктантів, перекази із творчим завданням, творчі роботи).

**Ткаченко С.В., заступник директора
з навчально-виховної роботи,
учитель української мови та літератури**

За законами Школи Добра

В.Сухомлинський вчить: «Робіть так, щоб людям, які вас оточують, було добре»! На уроці української мови під час написання творів-описів зовнішності людини пропоную гру «Сонячні окуляри». Учні, передаючи один одному символічні сонячні окуляри, розказують, що бачать гарного у своєму однокласникові. Таким чином учні вчаться помічати в товаришах лише гарні, позитивні риси. З точки зору В.Сухомлинського, діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості. Наслідуючи педагога, використовую такі форми роботи: асоціативний малюнок, ділові ігри, мовне лото, музичні паузи (слухання пісень українських виконавців).

**Балашова О.В.,
учитель математики**

Працюючи над проблемою розвитку інтересу школярів до вивчення математики, пізнавальної активності учнів, широко використовую педагогічні ідеї Василя Сухомлинського. Особливу увагу приділяю впровадженню ефективних форм і методів формування творчих здібностей учнів. Науковість, чіткість визначеної мети й завдань, логічна послідовність і завершеність притаманні моїм урокам. Враховуючи вікові особливості учнів, специфіку навчального матеріалу, я обґрунтовано обираю форми методи і прийоми проведення занять, реалізую можливості емоційного сприйняття математики. Новаторські підходи Сухомлинського до організації навчально-виховного процесу, які використовую у своїй роботі:

- гуманістична, творчо-розвивальна спрямованість навчально-виховного процесу;
- забезпечення оптимальних умов для розвитку потенційних інтелектуальних можливостей кожного учня;
- розвиток творчих здібностей і обдарувань учнів на уроках та в позаурочній роботі;
- організація дослідницької діяльності учнів;
- пошук, розробка та впровадження ефективних технологій, інтерактивних методів навчання виховання.

Значне місце питанню навчання школярів логічним задачам приділяв Василь Олександрович Сухомлинський. Суть його міркувань зводиться до вивчення й аналізу процесу рішення дітьми логічних задач, при цьому він дослідним шляхом виявляв особливості мислення дітей. Про роботу в цьому напрямку він так пише у своїй книзі «Серце віддаю дітям»: «У навколишньому світі - тисячі задач, їх придумав народ, вони живуть у народній творчості як розповіді-загадки». Сухомлинський спостерігав за ходом мислення дітей, і спостереження підтвердили, «що насамперед треба навчити дітей охоплювати думкою ряд предметів, явищ, подій, осмислювати зв'язки між ними... Вивчаючи мислення тугодумів, я усе більше переконувався, що невміння осмислити, наприклад, задачу, - наслідок невміння абстрагуватися, відволікатися від конкретного.

Треба навчити дітей мислити абстрактними поняттями». Жартівна задача на моїх уроках стає першою ланкою в побудові серйозної математичної дисципліни. Саме тому слова В.Сухомлинського «Дітей треба вчити мислити - це найважливіший бік педагогічного процесу не тільки на уроці, але й скрізь, де відбувається духовне спілкування педагога і дитини» стали моїм кредо для створення ситуації успіху на уроках математики.

**Луценко Я.В.,
учитель математики**

На мою думку, успіх – це емоція неоднозначна. Для одних дітей – це результат багатоденної роботи, а для інших – правильне розкриття дужок у числовому виразі. На уроках математики, аби кожна дитина мала змогу відчувати успіх, я користуюся порадами видатного педагога, майстра своєї справи В.О.Сухомлинського. Насамперед намагаюся створити оптимістичний настрій на початку уроку, оскільки діти краще дорослих відчують настрій учителя й швидко під нього підлаштовуються. Велику увагу приділяю похвалі. Не боюся відзначити досягнення учнів, навіть якщо це виконання невеличкого завдання. Похвала додає впевненості в роботі. Враховуючи індивідуальні особливості дітей, намагаюся розраховувати навантаження на кожного учня. Зі слабшими учнями добре отримується такий момент, як аналіз задачі. Спочатку ми разом його обговорюємо і виділяємо основні кроки, будуємо план розв'язання, а потім учень виконує завдання з більшою впевненістю. Діти з творчим потенціалом у захваті від задач прикладного характеру. Наприклад, задачі-орігамі, побудова та виготовлення геометричних фігур та парабол. Надовго запам'ятовується дітям успіх команди під час проведення різноманітних конкурсів, математичних естафет, турнірів, вікторин. І найголовніше: якщо на уроці дитина дає неправильну відповідь на запитання, я намагаюся одразу не відкидати її точку зору, а знаходити контрприклад, щоб учень сам дійшов до правильного висновку. Я переконана, що у світі немає такої дитини, яка ні на що не здатна. Тому намагаюся бути терплячою й допомагаю своїм учням відчувати успіх від виконаного нею завдання.

**Біла Л.І.,
учитель математики**

Педагог без любові до дитини – це все одно, що співець без голосу, музикант без слуху, живописець без відчуття кольору. До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки для нього призначене завдання.

В.Сухомлинський

Ідея – це нова комбінація старих елементів.

Немає нових елементів, існують тільки нові комбінації.

Гордон Драйден

Навчання-світло, що дає людині впевненість у своїх діях і вчинках. Придбати цю впевненість допомагають освітні заклади різного типу, одним з яких є школа. Осередком, сутністю педагогічної системи Сухомлинського стали гуманізм, ставлення до дитини як до унікальної особистості, опора на позитивне в дитині, створення ситуації успіху, одухотворення знань, формування радості пізнання, створення «інтелектуального фону школи» тощо.

Створивши «Школу радості», Василь Олександрович хвилювався, щоб школа не забрала в малюків їхніх дитячих радощів. Треба так увести їх у шкільний світ, щоб перед ними відкривалися усе нові й нові радощі, щоб пізнання не перетворювалося на нудне навчання. І разом з тим, щоб школа не стала для дітей нескінченною, зовні захоплюючою, але пустою грою.

Проблемне питання або створення проблемної ситуації на уроках математики дозволяє створити сприятливі умови для мовленнєвої, творчої активності учнів, спонукає їх до активної пошукової діяльності. Проблемне питання повинно бути одночасно пов'язано із змістом попередньої міні-лекції та вимагати залучення матеріалу, який учні самостійно засвоїли вдома. На цьому етапі можна застосувати метод «мозковий штурм». Дуже важливо створити ситуацію успіху та усвідомлення власної значущості кожним учнем. Адже наступним етапом буде робота в групах, у якій кожен повинен знайти своє місце. Робота в групах повинна будуватися за правилами, які добре відомі учням. *(Бути активним, висловлюватися по черзі, робити все вчасно, бути ввічливим, доброзичливим)*. Завдання для роботи в групах можуть бути різними та однаковими, але вони повинні спонукати учнів до ініціативи, творчості, самореалізації та бути спрямованими на вирішення поставленої проблеми. Цілком справедливо В.О.Сухомлинський зауважує: «Дайте дитині радість розумової праці, радість успіху в навчанні». На уроках математики вчителі складають завдання для самостійних і контрольних робіт за різними ступенями складності, що дає можливість учням реалізувати себе на уроці.

Значним творчим відкриттям В.О.Сухомлинського стали уроки мислення, що проходили на лоні природи. Вони навчали учнів не лише спостерігати, а й думати, будувати систему причинно-наслідкових зв'язків, описувати їх. Василь Олександрович розробив цікаву «формулу» інтелектуального розвитку: уранці – виконання домашнього завдання + уроки = обов'язкові знання. Після уроків – розумова праця в гуртках, самоосвіта, читання. Чим більшу частку в шкільному житті дітей займав зазначений у знаменнику вид діяльності, тим легше давалися їм знання «обов'язкові».

Переживання ситуації успіху особливо потребують учні, які відчують певні труднощі в навчанні. У зв'язку з цим підбираю такі завдання, з якими учні цієї категорії могли б упоратися без особливих проблем, і лише потім переходили до більш складних вправ. Велике значення у створенні ситуацій успіху має загальна морально-психологічна атмосфера при виконанні тих чи інших завдань, оскільки це значною мірою знімає відчуття непевненості, стару приступити до складнішого. Іноді я будую уроки математики з елементами казки.

Тож кожному вчителю, який мріє бачити своїх учнів щасливими, можна адресувати слова В. Сухомлинського: «Якщо хочеш бути красивим, працюй до самозабуття, працюй так, щоб ти відчував себе творцем, майстром, господарем в улюбленому ділі. Працюй так, щоб очі твої виражали одухотвореність великим людським щастям – щастям творчості».

Василь Сухомлинський писав: «Успіх у навчанні - це єдине джерело внутрішніх сил, що породжує енергію для подолання труднощів і бажання вчитися». Постійне відчуття учнем успіху в навчанні зміцнює впевненість у власних силах, пробуджує почуття гідності, бажання вчитися. З педагогічної точки зору ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому. Це результат продуманої та підготовленої стратегії і тактики вчителя. Тому потрібно планувати і проводити заняття, в основі яких покладено принцип навчання у співпраці, цим самим надавати учням можливість досягнути високого рівня взаєморозуміння, взаємоспілкування, а також розвивати здібності працювати й навчатися самостійно; створювати ситуації, щоб діти працювали по черзі, слухали один одного й обмінювалися думками, матеріалами; організовувати роботу дітей в групах, парах, для того, щоб вони отримували ширшу перспективу через обмін знаннями, ідеями, думками; чітко формувати вимоги до поведінки учнів при спільній діяльності, визначати конкретні завдання, інструкції; адаптувати матеріал і навчальні прийоми для того, щоб врахувати індивідуальні запити, інтереси та особливості дітей. Діяльність дитини є чинником розвитку її особистості. Здійснюючи фізичні, інтелектуальні, духовні зусилля, вона вправляється в різних видах діяльності, розвиває здібності, набуває досвіду і навичок. Проте чинником розвитку особистості стає не стільки процес діяльності, скільки результат, пережитий як досягнення, успіх. Саме усвідомлення особистих індивідуальних досягнень, оцінюване вчителем як успіх, перемога над собою, є стимулами його подальшого розвитку в цьому напрямі. Радість, її чекання повинні пронизувати життя дитини. Особлива роль в індивідуальній особистісній підтримці приділяється створенню ситуацій успіху. Успіх передбачає не стільки щасливий випадок, скільки результативність у досягненні запланованого, а також пов'язане з ним суспільне визнання отриманого результату. Переживання, що супроводжують досягнення успіху, стимулюють не тільки самопочуття й задоволення собою, а впливають на подальший розвиток, визначають його темпи, спрямованість, соціальну активність особистості. Без відчуття успіху в учнів зникає інтерес до школи й навчальних занять, але досягненню успіху в різноманітних видах діяльності заважають обставини, з-поміж яких виділяють помилки знань, умінь, життєвого досвіду, психологічні і фізіологічні особливості розвитку, слабку саморегуляцію. Педагогічно виправдане створення для учнів ситуації успіху передбачає використання спеціальних прийомів індивідуально-особистісної підтримки на уроках англійської мови.

1. Навмисна помилка, або «Допоможи мені». Передбачає використання вчителем навмисно зроблених помилок з метою привернути увагу учнів, звернення до них за допомогою, що пробуджує почуття гідності (знайшов помилку вчителя), стимулює бажання вчитися. На уроках англійської мови найчастіше цей спосіб використовується при вивченні граматичного чи лексичного матеріалу.

2.**Диспут** – публічна суперечка на наукову чи суспільно важливу тему та навчальна дискусія — суперечка, обговорення певного питання. Базується на обміні думками між учнями, вчителями й учнями, що вчить їх мислити самостійно, сприяє розвитку аналітичних навичок. Навчає мислити самостійно, розвиває здатність до виваженої аргументації та поваги думки інших.

3.**Дискусія** як вид діяльності на уроках іноземної мови має численні переваги: великий об'єм наданої інформації, думок та практичних знань збирається разом; колективні рішення більш зважені, ніж рішення окремих людей; перевіряється здатність мислити; дискусія навчає мислити, слухати, міркувати, висловлювати думки; створюється невимушена атмосфера; дискусія сприяє взаєморозумінню між людьми; зміст уроку наближається до потреб учнів; сприяє розвитку уміння діалогічного мовлення.

Формами дискусії, які застосовуються під час вивчення іноземної мови, є:

Круглий стіл – бесіда, учасники якої мають рівні права і послідовно обговорюють проблему. Інша форма нагадує *ток-шоу*. Кількість учасників від 4 до 6. Вони обговорюють проблему, а потім викладають свої позиції класу. Один з учасників грає роль ведучого. Експертна група – це форма дискусії, під час якої клас об'єднується в маленькі групи, які самостійно обговорюють проблему. Кожна група вибирає експерта, який представляє думку групи. Форум – обговорення, у якому експертна група обмінюється думками з аудиторією. *Мозкова атака* – форма дискусії, яка має два етапи. На першому етапі клас об'єднується в групи. Кожна з них генерує ідеї для вирішення проблеми. На другому етапі відбувається обговорення цих ідей. Однак, група, що висунула ідею, її не обговорює. Замість цього група делегує експерта в інші групи. *Симпозіум* – найпоширеніша форма навчальної дискусії. Учасники виступають з повідомленнями або рефератами, а потім відповідають на запитання аудиторії. *Дебати* – формалізована форма обговорення, що будується на основі фіксованих завчасно виступів учасників, об'єднаних у команди-суперники а також на основі виступів-спростувань. Актуальним на уроках англійської мови є запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток в учнів необхідних компетенцій. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність шляхом реалізації відповідних функцій.

**Будко О.В.,
педагог-організатор**

Ім'я В.О.Сухомлинського відоме й популярне в усьому світі, зараз не зустрінеш вчителя, вихователя, який би не був знайомий з його педагогічною спадщиною, не використовував її у своїй роботі, творчо не переосмислював її. Для кожного, хто працює на педагогічній ниві, Василь Олександрович завжди буде «сучасником», мудрим порадиником, учителем учителя. Я не виняток. Моє зацікавлення творчістю В.О. Сухомлинського почалося задовго до того, як мріяла про роботу вчителя. Почалося воно з книжки із дивною назвою «Серце віддаю дітям». Цікавою спочатку була сама назва: яке серце і навіщо воно дітям? Навчаючись у педагогічному коледжі, зрозуміла назву цієї книги, щиро захопилася ідеями великого вчителя.

У педагогічній спадщині педагога чільне місце відведено трудовому навчанню і вихованню школярів. «З праці починається пізнання світу,- говорив великий педагог, - і радість праці – це могутня виховна сила...» Праця дітей повинна мати якомога більше спільного з продуктивною працею дорослих. Від цього залежить її виховний вплив. Так навчав Василь Олександрович. І якщо виготовлені дитячими руками речі використовують люди, від того дітям – велика радість. Отже, до своїх уроків намагаюся добирати вироби, які можна було б використовувати в побуті. Але мені, як учителю початкових класів, найбільше допомагають поради Сухомлинського на уроках у початкових класах. Майже на кожному уроці ми з дітьми здійснюємо «подорож», а так як для справжньої подорожі потрібно написати безліч інструктажів, то подорожуємо ми в уяві, за допомогою казок. На початку уроку з малювання, наприклад, я розповідаю дітям казку про те, що ми малюватимемо. А в кінці уроку учні повинні прокоментувати свій малюнок і закінчити казку. Думаю, що всі надбання Василя Олександровича потрібно використовувати у педагогічній діяльності.

**Жежеря І.В.,
учитель початкових класів**

Важливість творчості В.О. Сухомлинського полягає не лише в тому, що це методичне керівництво до виховання та навчання дітей, а й тому, що його твори є безпосередніми засобами морально-етичного виховання. Я використовую їх у своїй діяльності разом із навчальною технологією «Філософія для дітей» під час уроків позакласного читання, розвитку мовлення, виховних годин. Це формує норми моральної поведінки в дітей, розвиває усне мовлення, критичне та логічне мислення, збагачує словниковий запас. Захопила мене й думка відомого педагога про створення дітьми казок. Чудодійним методом розвитку мовлення учнів називав В.О.Сухомлинський казку. За його словами, це «свіжий вітер, що роздуває вогник дитячої думки і мови». Завдяки казці, дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем, відкликається на події та явища навколишнього життя, висловлює ставлення до них. В.О.Сухомлинський акцентував увагу педагогів на використанні казки як засобу розвитку творчого мислення. За його словами, казка — це активна естетична творчість, що захоплює всі сфери духовного життя дитини — її розум, почуття, уяву, волю. Без казки — живої, яскравої, що оволоділа свідомістю й почуттями дитини, неможливо уявити дитячого мислення і мови. Казка — це духовне багатство народної культури, пізнаючи яке, дитина пізнає серцем життя народу. Створення казок — це один із найцікавіших для дітей видів творчості. Тому мною був створений навчальний посібник «Складання казок». У ньому пропонуються такі прийоми складання казок:

"Салат із казок"(поєднання в одній казці героїв з різних казок та придумування їх спільних історій);

"Казки навиворіт"(характери героїв відомої казки змінюються на протилежні);

"Перебріхування казок";

додавання у казку чарівних предметів;

"Казка — перетворення" ;

за аналогією; за даним початком; за планом; за опорними словами; за даною темою; за власним задумом.

За даною збіркою можна організувати самостійну, колективну та диференційовану творчу діяльність учнів. З цією метою матеріал структуровано на частини: «Добірка матеріалів для створення казок за аналогією», «Назви казок для самостійної творчої діяльності», «Добірка матеріалів для створення казок», «Складання казок за поданим початком».

Створені казки записуються дітьми на аркушах із зображенням основного героя казки. Потім всі роботи зшиваються в одну збірку.

**Ковальова В.Я.,
учитель початкових класів**

Василь Олександрович Сухомлинський дуже любив дітей і написав для них багато цікавих розповідей та казок про ласкаве сонце і м'яку зелену травичку, про працелюбних мурашок і веселого метелика, про кращі риси людини, про дітей. У його творах переважає доброта, бо сам він був доброю людиною й хотів, щоб діти росли добрими, чуйними, працьовитими, вихованими. Він писав: «Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, побудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які народжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися». Сухомлинський вважав, що «вихованці можуть успішно вчитися тільки тоді, коли вони вміють спостерігати, думати, висловлювати свої думки, читати, писати, думаючи читати і читаючи думати». Працюючи над творами Сухомлинського, підбираю або розробляю цікаві завдання.

* Цю незакінчену казку Сухомлинський давав своїм учням, щоб вони дописали, завершили її. Уявіть собі, що ви на уроці в нашого великого вчителя й письменника. Спробуйте свої сили. Подумайте й допишіть ось цю незакінчену казку.

* Намалюйте найрадісніше і найсумніше.

* Миколка розгорнув зошит і здумався. Згадав золоте літо, ранок на березі ставка, квітуче поле конюшини. Намалював квітку конюшини і над нею бджілку.

- Це і є найрадісніше, - сказав він.

- Чому? – питає вчитель.

- Бо...

* Тема уроку «Мій слід на землі – краса життя»

Робота над казкою «Безрідний дятел» та оповідання «Який слід повинна залишити людина на землі».

- Чим схожі казка й оповідання? Чим відрізняються?

- Що б ви хотіли залишити після себе? Як хотіли б прославити себе?

*Творча робота. Скласти продовження казки «Безрідний дятел»

*Домашнє завдання до оповідання «Іменний обід».

Напиши, якою ти уявляєш справжню людину.

Використовуючи твори В.О. Сухомлинського, виховую дітей, розкриваючи їм сенс таких людських цінностей, як готовність допомагати, вміння співчувати та поважати один одного. Мені хочеться, щоб вони поряд з тією, можливо,

надмірною увагою, яку вони надають комп'ютеру, ще із задоволенням читали книжки, отримували радість від казок і самостійно складали оповідання.

Запека О.В.,

учитель початкових класів

Говорити про успішність процесу навчання і виховання
можна лише в тому випадку,
коли хоча б один з його учасників
пережив або переживає відчуття радості за успіхи.
В.О. Сухомлинський

Ситуація успіху – це те, що може організувати вчитель для успішного виховання й навчання учня і досягнення ним радості.

Прийоми досягнення успіху

1.Створення позитивного настрою. Очікування від уроку.

- Продовжте речення:

1. Хочу поглибити знання...
2. Мені цікаво було б з'ясувати...
3. Сподіваюсь відкрити для себе щось нове про...
4. Маю наміри досягнути успіху у...

2.Більше заохочень.

Прийом перший.

Повідомляючи учням тему уроку, пропоную визначити над чим ми працюватимемо на уроці й для чого це кожному потрібно (мотивація)

Прийом другий.

На початку уроку формулюю його мету і визначаю обсяг роботи, пропонуючи учням самим вирішити, що їм під силу. і яка важливість кожного фрагмента роботи.

Прийом третій.

Учням пропоную поставити самим собі оцінку за самостійну роботу.

Прийом четвертий. Даючи завдання додому, пропоную визначити, яку мету переслідує його виконання.

Прийом п'ятий. Організація навчальних ігор. Ставлю мету, результати гри обговорюємо.

3.Коментар, що дає надію.

Оцінка надзвичайно важливий елемент уроку. Усний коментар педагога здатний підбадьорити, дати надію, викликати почуття співпереживання.

Яка я рада!

Я така засмучена...

Як же ти мене здивував!

Я знаю, що ти можеш більше.

Я в тобі не сумніваюся.

Ти просто золото.

Ти сам себе не знав.(Інтонація, жести, погляди)

4. Використання рефлексії на уроках.

Прийом «Бесіда»

- Що нового ви дізналися на уроці?
- Що було для вас складним? Подумайте, чому?
- Що далось легко?
- Які знання ви можете використовувати на практиці?
- Чи вдалося досягнути мети? Яким чином?
- Що для вас виявилось найважливішим?
- Над чим варто ще попрацювати?
- Виконання яких завдань викликало труднощі?

**Власенко Л.І.,
учитель початкових класів**

В основі діяльності В.Сухомлинського – любов та повага до дитини, глибоке знання її особистості, уміле проектування ситуації успіху. В.О.Сухомлинський вважав, що «вихованці можуть успішно вчитися тільки тоді, коли вони вміють спостерігати, думати, висловлювати думки, читати, писати, думаючи читати й читаючи думати».

У своїй роботі я використовую твори В.О.Сухомлинського на уроках позакласного літературного читання. Деякі питання навмисно відводять дитину за межі сюжету твору для того, щоб допомогти їй знайти аналогію в реальному житті та для прийняття самостійного, правильного вираженого рішення в певній ситуації.

На наступному уроці (2 клас, «Читаємо твори В.О.Сухомлинського. «Добре, що сонечко сяє» В.О.Сухомлинський») під час бесіди запитала учнів, кому вони читали нові твори вдома, яку корисну справу зробили. Адже читання в родині сприяють духовному спілкуванню батьків і дітей. «Відсутність читання - відсутність духовного єдинства вихователя та вихованця... », - казав Василь Олександрович Сухомлинський. Батьки, читаючи й обговорюючи з дітьми книжки, впливають на формування їх особистості. Читання в родині сприяють розвитку дитини, її здібностям до навчання, інтересу до знань. Для читання потрібно використовувати цікаву для дітей літературу. Вважаю, що саме твори Василя Олександровича Сухомлинського сприятимуть розвитку інтересу до читання, вихованню найкращих людських якостей. бо джерело педагогічного таланту цієї людини - любов до дітей. Тільки така людина здатна встановити тонкі духовні відносини з дитиною, розуміти її, відчувати, тільки така людина здатна виховувати.

Продовжуючи тему мовлення, використовую твори В.Сухомлинського на уроках розвитку мовлення. Особливо вдалими для переказу вважаю оповідання «Яблуко в осінньому лісі». Виховання моральних принципів особистості закладаються в дитинстві. Тому під час виховних бесід доречними є казки та оповідання, що делікатно вчать дитину людським чеснотам.

Дорога й мудра порада В.О.Сухомлинського: у сфері уваги на уроці мають бути не тільки думки про предмет викладу, а й учні, їх сприймання, мислення, увага, активність розумової праці. Тому на уроках математики центром діяльності є учень. Більше довіри донього, більше поваги до його особистості! Підтримувати хоча б найменшу зацікавленість у роботі, бажання брати участь у розв'язанні посильних завдань - тоді дитина повірить у свої сили й буде прагнути до кращого

**Ясіньська А.А.,
учитель географії**

Головним завданням географії є формування розвиненої особистості, яка буде здатна навчатися протягом усього життя, уміти застосовувати знання в певних життєвих ситуаціях. Головна мета моєї роботи - учити встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, розвивати логічне мислення, удосконалювати прийоми роботи з різноманітними джерелами. Великий педагог працював над розкриттям індивідуальних задатків і нахилів учнів: «Кожна людина - особистість неповторна, виховання нової людини полягає насамперед у розкритті цієї неповторності, самобутності, творчої індивідуальності». Тому я використовую особисто зорієнтований підхід у процесі викладання географії. Учні не просто слухають розповіді, а й постійно співпрацюють, ведучи діалог (їм аргументовано, треба підтвердити або спростувати проблемне запитання), висловлюють свої думки, діляться розумінням змісту, обговорюють те, що пропонують однокласники. Великі можливості для розвитку особистості на уроках географії має створення проблемних ситуацій. Вони сприяють розвитку мислення в учнів, а в кінцевому результаті - зміцненню знань. Тому, створюючи проблемну ситуацію, намагаюся викликати в школярів прагнення до самостійного пошуку нових способів вирішення проблемних завдань. Знання, здобуті під час проблемного пошуку, більше осмислюються, запам'ятовуються і швидше перетворюються на власні переконання.

«Коли дитина на власному досвіді переконується, що кожне явище має свою причину, що розуміння причини й закономірного наслідку допомагає людині підкорювати сили природи, її мислення набуває цінної риси, вона намагається знайти, пояснити причину кожного явища», - писав В. О. Сухомлинський.

**Хітріч І.В.,
учитель фізичної культури**

Важливо, щоб виконання фізичних вправ давало насолоду, стало потребою організму.

Людина повинна займатися спортом не для досягнення успіху в змаганні, а для формування фізичної досконалості.

В.О. Сухомлинський

Ситуація успіху — це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища. Ситуація успіху досягається тоді, коли сама дитина визначає цей результат як успіх.

Об'єктивна успішність діяльності дитини — це успіх зовнішній, тому що якість результату оцінюється свідками дійства, тобто учнями, однолітками. На своїх уроках я створюю психоемоційний комфорт для учнів.

- ✓ Перша обов'язкова умова на уроках фізичної культури - атмосфера доброзичливості в спортивному залі впродовж усього уроку. Складові доброзичливості: усмішка, добрий погляд, увага один до одного, інтерес до кожного, привітність, бажання допомогти виконати фізичну вправу, оплески підтримки.
- ✓ Друга умова — «авансування» дітей перед тим, як вони розпочнуть виконувати завдання. Наприклад, стрибки зі скакалкою. Авансувати успіх - означає повідомити про позитивні результати до того, як їх буде отримано. Ця операція збільшує міру впевненості в собі дитини, підвищує її активність і свободу. (Прийом персональної винятковості; підставою є будь-яка винятковість школяра, що відповідає пропонованому виду діяльності: фізична сила, чіткість мислення, оригінальність сприйняття, гарна пам'ять, кмітливість, винахідливість тощо.)

Для створення ситуації успіху на своїх уроках я часто використовую такі висловлювання:

- ☺ Це дуже важливо для тебе; у тебе неодмінно вийде цей спортивний елемент, вправа.
- ☺ Саме ти й міг би зробити таку відповідальну справу як комплекс загальнорозвивальних вправ.
- ☺ І це зовсім не складно.
- ☺ Я впевнена, що ти пам'ятатимеш про...
- ☺ Починай ! Ти це добре зробиш!
- ☺ Ось цей елемент фізичної вправи вийшов дуже гарно!

І головне, починаючи роботу за педагогічною технологією «Створення ситуації успіху», даю оптимістичну настанову дитині: забути на деякий час про її «недоліки», побачити тільки перспективні лінії її розвитку творчості. Прийом «Обмін ролями: ти - учитель, я - учень». Діти початкової школи самостійно проводять і дають команди на виконання вправ на формування правильної постави та профілактики плоскостопості. Прийом «Анонсування» (додаткові індивідуальні завдання з окремими учнями перед опрацюванням теми, заздалегідь оголошені завдання – проведення вправ самостійно, попередження учнів, яких передбачено опитати на наступному уроці, пробні контрольні роботи з фізичної культури – тести, кросворди на спортивну тематику, Олімпійську освіту). Така підготовка створює психологічну установку на успіх і надає впевненості учням у своїх силах. Наприклад, щоб зацікавити дітей, викликати інтерес до творчості на уроці, здійснюючи шиккування учнів у класній кімнаті, проводжу віршовану фізкультурну паузу для рук, вправи на увагу, під час уроку використовую музичний супровід, таким чином, на уроці створюється атмосфера позитивного настрою.

В. Сухомлинський вважав педагогічно доцільні стосунки одним із найголовніших напрямків роботи школи.

Він пояснював, що мудрість влади людини над людиною, а тим паче дорослої людини над дитиною — це майстерність, глибоке сердечне проникнення у світ дитячих думок і почуттів. Він переконливо довів, що характер відносин педагогів і дітей залежить від професіоналізму вчителя.

**Бондаренко Т.В.,
учитель фізичної культури**

В.О.Сухомлинський фізичне виховання та збереження здоров'я підростаючого покоління розглядав як невід'ємну частину всебічного гармонійного розвитку особистості. Він пристрасно й переконливо стверджував : «Добре здоров'я, відчуття повноти, невичерпності фізичних сил найважливіше джерело життєрадісного світосприймання, оптимізму, готовності подолати будь-які труднощі. Хвора, квола, схильна до захворювань дитина – джерело багатьох негод».

Основні напрямки навчально-виховної роботи щодо реалізації завдань фізичного виховання та зміцнення здоров'я в школярів:

- санітарно – гігієнічні вимоги до зовнішніх умов життя й до режиму праці та відпочинку учнів;
- особливості реалізації фізичної праці дітей як важливого засобу зміцнення здоров'я;
- фізичне виховання на уроках фізичної культури і в процесі позакласної спортивно-масової роботи;
- організація активного діяльного відпочинку учнів;
- система бесід про людину і особливості людського організму;
- оптимальне чергування розумової і фізичної праці.

Оздоровча спрямованість системи фізкультурних занять:

- уроки фізичної культури;
- ранкова зарядка;
- фізкультхвилинки;
- динамічні перерви;
- створення широкої мережі спортивних секцій і залучення школярів до активної участі в них;
- спортивні ігри;
- змагання;
- спартакіади;
- зимові розваги;
- утвердження у свідомості учнів необхідності уважного і дбайливого ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших;
- активна пропаганда й утвердження здорового способу життя – створення позитивного психологічного мікроклімату, «урок повинен викликати позитивні емоційні почуття, тобто почуття задоволення роботою».

У процесі фізичного виховання та збереження здоров'я школярів успішно формуються морально-вольові особистості, виробляється в учнів потреба в повсякденних заняттях фізичними вправами, розвивається рухова активність, необхідність фізичної праці як важливої умови на шляху становлення фізичної досконалості.

На уроках фізкультури використовую такі інтерактивні технології:

- робота в парах, групах;
- використання рухливих ігор та естафет;
- виконання вправ методом колового тренування;
- використання нестандартного обладнання ;
- застосування музичного супроводу;
- виконання танцювальних вправ, ритмічної гімнастики, атлетичної гімнастики.

У нашому закладі існує чудова традиція, яка дуже подобається дітям: проведення Дня здоров'я. Це свято ми проводимо двічі на рік : восени та навесні. Учні всіх класів разом з класними керівниками, учителями фізичної культури та батьками вирушають у чудовий лісовий масив, де і проходить свято. Там діти можуть проявити свої здібності в різних конкурсах:

- ✓ назва, емблема, девіз команди;
- ✓ захист стіннівки;
- ✓ участь у вікторині з основ здоров'я;
- ✓ конкурс кашоварів або конкурс сніданку туриста;
- ✓ участь у спортивних естафетах та рухливих іграх.

Отже, одне з найважливіших завдань педагогічного колективу - активно втілювати в практику роботи сучасної школи теоретичні та практичні аспекти основ здоров'я й психогігієни навчально-виховного процесу щодо збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дітей і підлітків, спрямовувати професійну роботу кожного учителя не тільки на навчання школярів, але й дбайливе ставлення до свого здоров'я.

Щасливі очі дітей – найвища оцінка роботи школи

Ситуація успіху – доволі тонкий педагогічний інструмент. Ним мусить володіти кожен учитель, адже він – майстер, який бере участь у творенні найголовнішого – Людини.

Кожна дитина особлива, по-своєму неповторна й обдарована. Звернення вчителя до її найкращих почуттів обов'язково матиме успіх і знайде відгук у дитячих серцях.

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Дії вчителя, що забезпечують ситуацію успіху

1. Не загострюйте увагу на негативному: частіше посміхайтесь, використовуйте елементи гумору при спілкуванні.
2. Проявляйте інтерес і великодушність до своїх учнів.
3. Не давайте дітям прізвиська, не вішайте на них ярлики.
4. Не порівнюйте дитину з іншими, відзначайте «персональну винятковість».
5. Аргументуйте необхідність Ваших дій.
6. Оцінюйте дії учня з акцентом на деталі.
7. Не говоріть багато за дітей, викликайте їх на діалог, дозволяйте виражати їм свою думку.
8. Не висловлюйте невдоволення учнем при всьому класі, не застосовуйте загрози.
9. Пам'ятайте, що Ви формуєте особистість учня, його самооцінку й частково несете відповідальність за його подальшу долю.